

ਅਪੀਲੀ ਸਿਵਲ

ਬਾ ਅਦਾਲਤ, ਡੀ. ਫਲੌਰੀ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਅਤੇ ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ, ਜੇ.
ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ,- ਅਪੀਲਕਰਤਾ

ਬਨਾਮ

ਰੋਸ਼ਮ ਸਿੰਘ, ਜਵਾਬਦਾਤਾ

14 ਸਤੰਬਰ, 1965

ਅਜ਼ਰਾਏ ਦੀ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਨੰ, 1964 ਦੀ 109. 1965, ਸਤੰਬਰ ਹਿੰਦੂ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਐਕਟ (1956 ਦਾ XXX)— S. 14— ਵਿਧਵਾ - ਅਸ਼ੁੱਧ ਬਣ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਹੱਕ ਖੋਹ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਇਜ਼ਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। 1938 ਵਿੱਚ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਕੇ ਉਸਦੇ ਪਤੀ ਦੀ ਅੱਧੀ ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਲਈ ਇੱਕ ਮਕਾਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ—ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ਮਕਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ—ਚਾਹੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਜਾਂ, ਉਪ ਧਾਰਾ (2) ਐਸ 14 ਦੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਹੋਵੇ।

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਵਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਵਜੋਂ ਆਪਣੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਤੀ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਜ਼ਮੀਨ ਜ਼ਮੀਨਤ ਦੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਸਟਮ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਟੀ ਧਿਰਾਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਸਿਰਫ਼ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਅਸ਼ੁੱਧ ਹੋਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਹ ਵਿਰਾਸਤ ਖੋਹ ਲਈ। ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਦੇ ਅਗਲੇ ਵਾਰਸ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੌਰਾਨ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਲਈ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀ ਅੱਧੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਅਤੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਲਈ ਮਕਾਨ ਦੀ ਇਜ਼ਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਸਮਝੌਤਾ ਇੱਕ ਫ਼ਰਮਾਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਸ ਨੂੰ ਬੇਈਮਾਨੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨਾਲ ਜਾਇਦਾਦ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ 'ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਫ਼ਰਮਾਨ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ, ਹਿੰਦੂ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਐਕਟ, 1956 ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿਚ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਵਸਥਾ ਸੀ। ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵਿੱਚੋਂ, ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਉਕਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (2) ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਸ੍ਰੀ ਬਨਵਾਰੀ ਲਾਲ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ, ਜਲੰਧਰ, ਮਿਤੀ 5 ਅਕਤੂਬਰ, 1963 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਅਜ਼ਰਾਏ ਦੀ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ, ਸ੍ਰੀ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ, ਸਬ-ਜੱਜ ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ, ਫਿਲੌਰ, ਦੇ ਖਰਚਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਮਿਤੀ 10 ਜੂਨ, 1963, ਖਰਚਿਆਂ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਸ਼ਮੀਰ ਚੰਦ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਚੰਦ ਜੈਨ।

ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਵੱਲੋਂ ਐਡਵੋਕੇਟ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਅਗਰਵਾਲ।

ਨਿਰਣਾ

ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ, ਜੇ.- ਪਾਲਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਣ 'ਤੇ 1915 ਵਿਚ, ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਉਸ ਦੀ ਵਿਧਵਾ ਕਿਸ਼ਨੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪੂਰਵ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਵਿਧਵਾ ਧੰਤੀ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਮਿਲੀ। ਪਾਲਾ ਸਿੰਘ, ਜਿਸ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਉਹ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੁਝ ਹੋਰ ਜ਼ਮੀਨ ਜ਼ਮੀਨਤ ਦੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਦੋਵਾਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਧੰਤੀ ਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਿਆ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਅੱਧਾ ਹਿੱਸਾ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੀ, ਕਿਹੜੀ ਧਰਤੀ ਫਿਰ ਕਿਸ਼ਨੀ ਕੋਲ ਆਈ।

ਰੋਸ਼ਮ ਸਿੰਘ ਉਰਫ਼ ਉਧੇ ਚੰਦ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਲਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਹੈ। 1936 ਵਿਚ, ਉਸਨੇ ਕਿਸ਼ਨੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇਸ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਅਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਹੱਕ ਖੋਹ ਲਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਬਤ ਹੋਣ 'ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਪਾਲਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅਗਲੇ ਵਾਰਸ ਵਜੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਦੇ 31 ਅਗਸਤ, 1937 ਦੇ ਅਜ਼ਰਾਏਲੇ ਦੀ ਕਾਪੀ ਫਾਈਲ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਇਆ ਕਿ ਕਿਸ਼ਨੀ ਅਸ਼ੁੱਧ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਅਸ਼ੁੱਧੀ ਕਾਰਨ, ਧਿਰਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਰੀਤ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਤੀ ਪਾਲਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਵਜੋਂ ਉਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਾਲੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਈ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੋਜਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਨੇ ਕਿਸ਼ਨੀ ਦੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੇ

ਅਧਿਕਾਰ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ। ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਰਕਮ ਦੇਣ ਨਾਲ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਤਣਾਅਪੂਰਨ ਸਬੰਧਾਂ ਕਾਰਨ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਸਥਾਈ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬੇਗਾ। ਉਸ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸ਼ਨੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕੋਰਸ ਲਈ ਰੋਸ਼ਮ ਸਿੰਘ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਗਟਾਈ। ਇਸ 'ਤੇ ਵਿਦਿਅਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਨੇ ਰੋਸ਼ਮ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੂੰ 33 ਕਨਾਲਾਂ ਅਤੇ 16-1/3 ਮਰਲੇ ਦੇ ਅਪਵਾਦ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਜ਼ਮੀਨ ਉਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਰਹਿਣੀ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਦੀ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖੇ। ਸਿੱਖਿਅਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਦੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ 14 ਫਰਵਰੀ, 1938 ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ (ਐਡੀਸਨ ਅਤੇ ਦੀਨ ਮੁਹੰਮਦ, ਜੇ. ਜੇ.) ਨੇ ਉਸ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅਜ਼ਰਾਏਲਾ ਸੁਣਾਇਆ - “ਮੁਸੰਮਤ ਕਿਸ਼ਨੀ ਨੂੰ ਅੱਧੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਦਾ ਘਰ ਉਸ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਲਈ, ਜ਼ਮੀਨ ਜਾਂ ਘਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੇਗਾਨਗੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਬਿਨਾਂ। ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਦੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਨੂੰ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਮੁਦਈ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਅੱਧੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਤੁਰੰਤ ਕਬਜ਼ਾ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਇਹ ਅਜ਼ਰਾਏਲਾ ਕਿਸ਼ਨੀ ਦੀ ਬੇਈਮਾਨੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਅਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਦੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਉਸ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਤੀ ਪਾਲਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਵਿਰਾਸਤ ਵਜੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਅੱਧੀ ਜ਼ਮੀਨ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਿਵਾਦ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। - ਰੋਸ਼ਮ ਸਿੰਘ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ 'ਤੇ ਬਾਕੀ ਅੱਧੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਦਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ।

ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿੰਡ ਬਿਲਗਾ ਵਿੱਚ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਬਤ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤਹਿਤ ਉਸ ਕੋਲ ਰਹਿ ਗਈ ਅੱਧੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਬਦਲੇ ਵਿਵਾਦ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਕਿਸ਼ਨੀ ਨੂੰ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਅਲਾਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਪਰ ਇਸ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਰੋਸ਼ਮ ਸਿੰਘ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਲੈ ਲਿਆ। ਇਸ 'ਤੇ ਕਿਸ਼ਨੀ ਨੇ ਇਸ ਜਵਾਬਦੇਹ ਵਿਰੁੱਧ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਰਜ ਕਰਵਾਇਆ। ਉਸਨੇ 5 ਜਨਵਰੀ, 1961 ਨੂੰ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਫ਼ਰਮਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਫ਼ਰਮਾਨ 36 ਕਨਾਲਾਂ ਅਤੇ 13 ਮਰਲੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਵਿਵਾਦ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਉਹ ਫ਼ਰਮਾਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ, ਕਿਸ਼ਨੀ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਸਲ ਭਰਾ ਹਨ ਅਤੇ ਸੁਰਜੀਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭੈਣ ਹੈ। ਕਿਸ਼ਨੀ ਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ, ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰੋਸ਼ਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕਿਸ਼ਨੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਸ਼ਨੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਅਜ਼ਰਾਏ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਰੋਸ਼ਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਦੀ ਧਾਰਾ 47 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੋਈ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਫ਼ਰਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸ਼ਨੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਇਦਾਦ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਸੀ, ਤਾਂ ਜੋ ਉਸਨੇ ਵਿਰਾਸਤ ਦੁਆਰਾ ਦੁਖਦਾਈ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ। ਫਿਲੌਰ ਦੇ ਸੁਬਾਰਡੀਨੇਟ ਜੱਜ ਨੇ 10 ਜੂਨ 1963 ਦੇ ਆਪਣੇ ਹੁਕਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਰੋਸ਼ਮ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੀ ਇਤਰਾਜ਼ ਵਾਲੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕਿਸ਼ਨੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਰੋਸ਼ਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਲਈ ਫ਼ਰਮਾਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਅਪੀਲ 'ਤੇ, 5 ਅਕਤੂਬਰ, 1963 ਦੇ ਆਪਣੇ ਅਜ਼ਰਾਏਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਨੇ ਅਜ਼ਰਾਏ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਿੱਖਿਅਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਦੇ ਅਜ਼ਰਾਏਲੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਹੈ।

ਇਸ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਬਹਿਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਅਪੀਲ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਵੇਲੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ, ਦੱਸੇ ਗਏ ਅਤੇ ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ, ਇਹ ਹਿੰਦੂ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਐਕਟ, 1956 (1956 ਦਾ ਐਕਟ 30) ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (1) ਜਾਂ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਹੈ, ਜੋ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ? ਅਨੁਭਾਗ ਉਸ ਐਕਟ ਦਾ 14 ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ- 14.

(1) ਔਰਤ ਹਿੰਦੂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਇਦਾਦ, ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਦੀ ਪੂਰੀ ਮਾਲਕੀ ਹੋਵੇਗੀ ਨਾ ਕਿ ਸੀਮਤ ਮਾਲਕ ਵਜੋਂ।

ਵਿਆਖਿਆ।- ਇਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ, 'ਸੰਪੱਤੀ' ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਔਰਤ ਹਿੰਦੂ ਦੁਆਰਾ ਵਿਰਾਸਤ ਜਾਂ ਵਿਉਂਤ ਦੁਆਰਾ, ਜਾਂ ਇੱਕ ਵੰਡ ਵੇਲੇ, ਜਾਂ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੇ ਬਕਾਏ ਦੇ ਬਦਲੇ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਤੋਹਫ਼ੇ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਚੱਲ ਅਤੇ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ, ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਉਸ 'ਤੇ ਜਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਵਿਆਹ, ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਆਪਣੇ ਹੁਨਰ ਜਾਂ ਮਿਹਨਤ ਦੁਆਰਾ, ਜਾਂ ਖਰੀਦਦਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਨੁਸਖੇ ਦੁਆਰਾ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ, ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਇਦਾਦ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਕੋਲ ਔਰਤ ਧਨ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ

(2) ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਤੋਹਫ਼ੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਵਸੀਅਤ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਾਧਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਧੀਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਅਵਾਰਡ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿਸੇ ਜਾਇਦਾਦ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਜਿੱਥੇ ਤੋਹਫ਼ੇ, ਵਸੀਅਤ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸਾਧਨ ਜਾਂ ਫਰਮਾਨ, ਆਰਡਰ ਜਾਂ ਅਵਾਰਡ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤ ਜਾਇਦਾਦ।

ਕਿਸ਼ਨੀ ਨੇ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਆਪਣੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਤੀ ਪਾਲਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਵਜੋਂ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਵਜੋਂ ਜਮਾਂਦਰੂ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਵਜੋਂ, ਕੁਝ 1915 ਵਿੱਚ ਪਾਲਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ, ਅਤੇ ਕੁਝ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਜਮਾਂਦਰੂ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦੁਆਰਾ, ਅਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਜਦੋਂ ਉਸਦੀ ਨੂੰ ਧੰਤੀ ਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਿਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ, ਧਿਰਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਰਿਵਾਜ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਜੀਵਨ ਹਿੱਤ ਸੀ। 1936 ਅਤੇ 1937 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖੋਜ 'ਤੇ, ਜਿਸਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ 1938 ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਕਿ ਉਹ ਅਸ਼ੁੱਧ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਉਸਨੇ ਉਸ ਵਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ 'ਤੇ ਉਸ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਤੀ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ। ਉਸ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਵਿਦਵਾਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ 33 ਕਨਾਲ 16-1/3 ਮਰਲੇ ਰਕਬੇ ਵਿੱਚ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਦਾ ਫਰਮਾਨ ਸੁਣਾਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਇਸ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੌਰਾਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖ ਸਕੇ। ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਉਸ ਸਮੇਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਰਕਬੇ ਦਾ ਅੱਧਾ ਹਿੱਸਾ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸ਼ਰਤ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਬੇਗਾਨਗੀ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਫਰਮਾਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਕਿਸ਼ਨੀ ਨੂੰ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਜ਼ਰਾਏ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਬੇਗਾਨਗੀ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਫਰਮਾਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਸ ਨੂੰ ਬੇਈਮਾਨੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨਾਲ ਜਾਇਦਾਦ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ 'ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਸੰਪੱਤੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਤੀ ਤੋਂ ਵਿਰਾਸਤ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਜਿਸਦੀ ਉਹ ਸੀਮਤ ਮਾਲਕ ਸੀ, ਬੇਈਮਾਨੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਸਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ 'ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਗੁਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਮਿਤੀ 14 ਫਰਵਰੀ, 1938 ਦੇ ਫਰਮਾਨ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਾਰਾ 14 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਇੱਕ ਸੀ। ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵਿੱਚੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧ। ਉਸ ਕੋਲ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ ਰੇਸ਼ਮ ਸਿੰਘ ਜਵਾਬਦੇਹ ਤੋਂ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਤੀ ਤੋਂ ਉਸ ਕੋਲ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨ ਜਾਇਦਾਦ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਈ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਉਸ ਨੂੰ 1938 ਵਿਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫਰਮਾਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਅਤੇ ਉਸ ਫਰਮਾਨ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 14 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮੁੜ-ਪ੍ਰਾਪਤ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜੋ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।) ਦੀ ਧਾਰਾ 14. ਕ੍ਰਿਪਾ ਬਨਾਮ ਬਖਤਾਵਰ ਸਿੰਘ (1) ਬਿਲਕੁਲ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਮਾਮਲਾ ਸੀ। ਦ ਉਥੇ ਔਰਤ ਨੇ ਪੁਨਰ-ਵਿਆਹ ਦੇ ਕਾਰਨ ਆਪਣੀ ਜਾਇਦਾਦ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਈ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਪੁਨਰ-ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿਚ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝੌਤੇ ਵਿਚ ਦਰਸਾਈਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ 'ਤੇ ਵਿਵਾਦ ਵਿਚ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਮਹਾਜਨ, ਜੇ., ਅਜਿਹੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ, ਨਿਰੀਖਣ ਕਰਦਾ ਹੈ- "ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਅਜੀਬ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਸਾਲ 1928 ਵਿੱਚ ਸਮਝੌਤੇ ਤਹਿਤ ਜਾਇਦਾਦ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਪੁਨਰ-ਵਿਆਹ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਜ਼ਬਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ 'ਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਰੱਖ ਰਹੀ ਸੀ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਉਸ ਨੇ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖਣਾ ਸੀ।

ਸੈਕਸ਼ਨ 14 (2) ਸੈਕਸ਼ਨ 14 (1) ਦਾ ਅਪਵਾਦ ਹੈ ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 14(2) ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਲਈ, ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਪੱਤੀ ਕਿਸੇ ਫਰਮਾਨ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਸਾਧਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਪਰ ਜੇ ਜਾਇਦਾਦ ਗੁਆਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਕੇ ਦੁਬਾਰਾ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗੀ। ਧਾਰਾ 14(2) ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਮੈਂ

ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਦੀ ਇਸ ਪਹੁੰਚ ਨਾਲ, ਸਤਿਕਾਰ ਸਹਿਤ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਬਿਲਕੁਲ ਉਹੀ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਗਦਰਨ ਰੇਡਯਾ ਬਨਾਮ ਵਰਪੁਲਾ ਵੈਕਵਤਾਰਾਜੂ (2) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹ ਧਾਰਾ 14 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਹੈ ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) 'ਤੇ। ਉਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਗੋਦ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਮਾਂ ਜਾਇਦਾਦ 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਸੀ। ਗੋਦ ਲਏ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਗੋਦ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਨੇ ਸਾਬਕਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਡੀਡ ਦੀ ਇੱਕ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਅਜ਼ਰਾਏਲਾਂ ਉਗਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫਲਾਂ ਦਾ ਅਨੰਦ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ 'ਤੇ ਕੋਈ ਕਰਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸਨੇ ਗੋਦ ਲੈਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਵਿਚੋਲਗੀ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਕੀ 1956 ਦੇ ਐਕਟ 30 ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਹ ਉਸ ਧਾਰਾ ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਮਾਲਕ ਬਣ ਗਈ ਸੀ ਜਾਂ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਸਿਰਫ਼ ਲਾਈਫ਼ ਅਸਟੇਟ ਸੀ। ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਡੀਡ ਇੱਕ ਪਰਿਵਾਰਕ ਸਮਝੌਤੇ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਮਤਭੇਦ ਹੱਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਮੌਜੂਦ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ; ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਤਹਿਤ ਗੋਦ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਦੱਸੀਆਂ ਗਈਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਸਿਰਫ਼ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ-ਧਾਰਕ ਵਜੋਂ ਉਸਦੀ ਜਾਇਦਾਦ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਤੁਰੰਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਇਹ ਕੇਸ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਸਮਾਨਾਂਤਰ ਕਿਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ 14 ਫਰਵਰੀ 1938 ਨੂੰ ਫ਼ਰਮਾਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਸ ਵਿਚ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੂਰਵ-ਮੌਜੂਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੁਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਕਿਸ਼ਨੀ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਮੌਜੂਦ ਅਧਿਕਾਰ ਜ਼ਬਤ ਹੋਣ ਨਾਲ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਅਸੁੱਧੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਸਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਇਸ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਤੱਕ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ, ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਜ਼ਰਾਏਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅੱਧੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਵੇਂ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ। ਇਹ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਸੀ- ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਨਵੀਂ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ। ਇਹ ਉਹ ਫ਼ਰਮਾਨ ਹੈ ਜੋ ਸਿੱਧੇ ਧਾਰਾ 14 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਉਸ ਧਾਰਾ ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਇਹ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਧਿਰਾਂ ਆਪਣੇ ਖਰਚੇ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਡੀ. ਫਲਸ਼ੋ, ਸੀ.ਜੇ.—ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ।

ਬੀ.ਆਰ.ਟੀ.

ਪੂਨਮ (ਅਨੁਵਾਦਕ)

ਡਿਸਕਲੇਮਰ : ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾ ਲਈ ਉਹਨਾ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪਰਮਾਣਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜਿਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਏਗੀ।